

กลวิธีการรำออกภาษาในละครพันทางเรื่องราชาธิราช
Rum Ok Pasa (International Classical Dance) Techniques
in Lakon Panthang (Mixed Play) “ Rajathiraj ”

โดย

นางพัชราวรรณ ทับเกตุ
ภาควิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา

โครงการวิจัยทางการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ 2553
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

หัวข้อวิจัย	กลวิธีการรำออกภาษาในละครพันทางเรื่องราชาธิราช
ชื่อผู้วิจัย	นางพัชรารวรรณ ทับเกตุ
คณะ	ศิลปศึกษา
สถาบัน	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กลวิธีการรำออกภาษาในละครพันทางเรื่องราชาธิราช มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและประเพณีของกลุ่มชนมอญ พม่า จีนในประเทศไทย ความเป็นมา องค์ประกอบและ กลวิธีการรำออกภาษาในละครพันทางเรื่องราชาธิราช โดยเลือกตอนสมิงพระรามอาสา มาเป็นกรณีศึกษา วิธิดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์จากหนังสือ เอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการ สัมภาษณ์และสังเกตผลงานการแสดงของกรมศิลปากร การแสดงของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตลอดจน การแสดงจากแหล่งชุมชนมอญและจีนในประเทศไทย

ผลจากการวิจัยพบว่า ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนมอญ พม่าและจีนได้แพร่กระจายสู่ สังคมไทย เนื่องจากการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของกลุ่มชนเหล่านี้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีบทบาท ต่อศิลปวัฒนธรรมของไทยหลายด้าน ได้แก่ ด้านพิธีกรรม ประเพณีรวมถึงด้านดนตรีและนาฏศิลป์ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราช ซึ่งเป็นละครรำของไทยแต่เนื้อหาเป็นเรื่องราวพงศาวดารมอญ ที่มีตัวละคร 3 ชนชาติ ได้แก่ มอญ พม่า จีน ทำให้เกิดการผสมผสานของนาฏยจารีตหลายสกุล กล่าวคือ ใช้ ท่ารำของนาฏศิลป์ไทยเป็นหลัก ผสมผสานกับนาฏศิลป์ของชนชาติอื่น เคยจัดแสดงมาตั้งแต่ครั้งรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจวบจนถึงปัจจุบัน รูปแบบการแสดงมี 4 แบบ ได้แก่ 1.รำตีบท 2.รำหน้าพาทย์ 3.รำประกอบการใช้อาวุธ และ 4.รำประกอบทำนองเพลง

การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการรำออกภาษาพบว่า มี 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่ 1 ใช้หลัก นาฏศิลป์ไทยมาเป็นพื้นฐานในการรำและแทรกอัตลักษณ์ของแต่ละชนชาติด้วยการเคลื่อนไหว โดยมากพบอยู่ ในการรำตีบท เนื่องจากมีบทร้องกำกับจึงต้องใช้ลีลาการเคลื่อนไหวบ่งบอกเชื้อชาติ กล่าวคือ การใช้หลัก นาฏศิลป์ไทยในการรำออกภาษามอญกับพม่าจะคล้ายกัน ด้านโครงสร้างร่างกาย ได้แก่ การใช้มือ ใช้เท้า การนั่ง ใช้ลำตัว ศีรษะแบบไทย และใช้ท่ารำไทย อาทิ ท่าเฉิดฉิน ผาลา ท่าเศรำ ท่าเกี่ยวและกระบวนท่ารบ (ผ่าหมาก หงส์สองคอ นาคเกี่ยว) มีการแทรกอัตลักษณ์ของแต่ละชนชาติด้วยการเคลื่อนไหวอยู่ในท่ารำ ได้แก่ การตีไหล่ กระท่ายไหล่ การตีไหล่ของมอญจะนุ่มนวล กระท่ายจิ้งหะเบา ตีไหล่อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับจังหวะดนตรีของมอญที่เสียงยาวทุ้มนุ่มนวล ลีลาช้าเนิบนาบ ส่วนการตีไหล่ของพม่าจะกระท

จังหวะขึ้นชัดเจน มีจังหวะหยุดนิ่งหรือเว้นจังหวะ สอดคล้องกับจังหวะเพลงที่สั้น เสียงดังกระชับหนักแน่นเร้าใจ การกระทำโยกโยกนั้นจะพบน้อยกว่าและปรากฏอยู่ในการรำของพม่ามากกว่ามอญ ลักษณะที่ 2 สร้างอัตลักษณ์ของชนชาติขึ้นใหม่ภายใต้กรอบแนวคิดจากการรำต้นแบบของแต่ละชนชาติผสมผสานกับจินตนาการของบรมครูทางนาฏศิลป์ไทย โดยมากพบอยู่ในการรำหน้าพาทย์ รำประกอบการใช้อาวุธและรำประกอบทำนองเพลง เนื่องจากส่วนใหญ่มีแต่ทำนองเพลง ไม่มีบทร้องกำกับ จึงมีอิสระในการใช้ท่ารำ ดังนี้ โครงสร้างร่างกายที่แสดงอัตลักษณ์ของมอญ เน้นการขยับเลื่อนเท้า วาดมือลง จีบต่อที่ข้อมือ ตั้งมือต่อศอก หันหน้าตรง ข้อสังเกต ไม่นิยมยกเท้าและกระดกเท้าหลัง ลีลาการเคลื่อนไหวจะเชื่องช้า เบาและนุ่มนวลสอดคล้องกับหน้าทับมอญที่มีจังหวะเสียงยาว ลีลาช้าเนิบนาบ ส่วนพม่า เน้นการทรงตัวตรง การโน้มตัวไปข้างหน้า เอนหางไปข้างหลัง วงกันศอก มือจีบแบบพม่า แหงนหน้ามองสูง เตะเท้ายกปิดเท้าขึ้นสูง วางส้นเท้าเหยียดตึงเข่า การกอดไหล่ ลำตัว กั้นเข่าและย่อเข่ามากกว่าปกติจนเห็นได้ชัดเจน การกระโดดลอยตัวพร้อมกับเคลื่อนที่ ลีลาการเคลื่อนไหวค่อนข้างแรง กระจับกระจ่างสอดคล้องกับทำนองเพลงที่มีจังหวะสั้น กระชับรวดเร็ว ส่วนลีลาท่ารำของจีนจะมีลักษณะโดดเด่นชัดเจนกว่ามอญกับพม่าเนื่องจากได้แบบแผนมาจากการแสดงงิ้ว ลักษณะเฉพาะของการใช้โครงสร้างร่างกายของจีน เน้นการทรงตัวตรง การโน้มตัวไปข้างหน้า เอนหางไปข้างหลัง สายไหล่ ก้าวเท้ากว้าง ยืนแยกเข่า เตะปลายเท้าไปข้างหลัง ยกเท้ากบปลายเท้าลงพื้น เน้นการรำยืดเข่าหรือตึงเข่า การใช้มือแบ มือแบบจีน (ชูสองนิ้ว) ลักษณะการรำคล่องแคล่ว กระจับกระจ่างสอดคล้องกับจังหวะเพลงที่เสียงดัง กังวานเร้าใจ

นอกจากการใช้โครงสร้างร่างกาย และลีลาการเคลื่อนไหวที่แสดงอัตลักษณ์ชนชาติแล้ว ยังมี การปรับแต่งองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ สำเนียงพูด เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์การแสดงเพื่อเสริมให้การแสดงเกิดความสมจริง เป็นการแสดงถึงอัจฉริยภาพของบรมครูแต่โบราณที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีเอกภาพและสมบูรณ์

Research Title : Rum Ok Pasa (International Classical Dance) Techniques in Lakon Panthang (Mixed Play) “ Rajathiraj ”

Researcher : Mrs. Patcharawan Thupket

Faculty : The Faculty of Arts Education

Institute : Bundhitpattanasilp

Academic Year : 2010

Abstract

The objective of this research is to study the lifestyle and the culture of Mon, Burmese and Chinese nationalities in Thailand including the historical background, composition and techniques of Rum Ok Pasa (International Classical Dance) in Lakon Panthang (Mixed Play) “Rajathiraj”. The episode “Saming Phraram Asa” was chosen to be a case study. The methods used include researching and analyzing from books and historical documents, interviewing and observing the performances of The Fine Arts Department and Bunditpatanasilpa Institute as well as the performances of Mon and Chinese community in Thailand.

The research found that Mon, Burmese and Chinese culture has spread into Thailand since their people emigrated to Thailand during the Ayutthaya period. Their culture influenced Thailand in many ways including the rituals, tradition as well as music and classical dance, particularly, Lakon Panthang “Rajathiraj” which is a Thai classical dance theatre taking a story from Mon Chronicle. The piece composes of 3 nationalities’ characters; Mon, Burmese and Chinese so it makes the integration of various classical dance customs. The performance mainly uses Thai classical dance patterns mixed with the other countries’ ones. It has been performed since the reign of King Rama IV until today. The performance has 4 styles including 1) Rum Tee Bot (the interpretation dance) 2) Rum Na Phat (the dance accompanied by Pee Phat song) 3) the weapon dance and 4) the dance accompanied by rhytm.

From researching, it was found that there are 2 types of classical dance techniques. First technique uses the Thai classical dance as a base and inserts the indentity of each nationnality’s movement. This kind of technique is mostly found in the interpretation dance as it’s accompanied by a repertoire. The movement specifying the nationality is then nescessary. In principle, Mon

dance and Burmese dance are resemble in body structure including hands gesture, feet used, sitting posture, body used, Thai style head movement and Thai classical dance patterns used such as Cherd Chin, Pala, sad posture, flirt posture and battle posture (Pa Mak, Hong Song Ko, Nak Geao). The identities of national movements inserted in the dance pattern are twitching the shoulders and slanting the shoulders. Twitching the shoulders in Mon style is gentle, light, continuous and harmonic with the long, gentle and low tone rhythm in the tardily slow style. On the other hand, Burmese movement style is obvious and occasionally pauses along the short rhythm which is loud, tight and energetic. Slanting the shoulders is less seen than the previous one and appears in Burmese dance more than Mon dance. Second technique is to create the identity of nationality under the concept idea of the original dance of each nationality mixed with the imagination of the master of Thai classical dance. This technique is mostly found in Rum Na Phat, the weapon dance and the dance accompanied by rhytym. As the performance has mainly just the melody with no lyrics so the dancers can freely use the dance patterns. The body structure that presents Mon identity highlights the feet movement, slightly moving down the hand, *Jeeb* (stick a thumb and forefinger together and stretch every finger), forming the perpendicular hand under the other elbow, turning to straight face. One remark is that there's no lifting up the foot and flaping the hind leg; the movement is slow, light and gentle in harmony with Mon drum instruments' long rhythm sound with gently slow style. For Burmese identity, it highlights the straight body balance, bending down, leaning forward, forming a perpendicular arm forward, Burmese *Jeeb*, turning the face upwards, flipping a foot up, putting the heel down with straight knee, pushing the shoulders and body down and stretching out and lowering the knees until clearly be seen, jumping and moving in the same time. Burmese movement style is rather powerful, energetic in harmony with the short, brief and fast rhythm. For Chinese dance pattern, it's more remarkable than Mon's and Burmese's as it came from Chinese opera dance pattern. It has a particular way to control the body structure highlighting body balance, bending down, leaning forward, swaying the shoulders, making a big step, standing with knees seperated, flipping the tiptoe backwards, tiptoeing, dancing with straight knees, opening the palm of the hand, using Chinese hand gesture (show two fingers). Chinese dance is active, lively in harmony with its sonorously loud and arousing melody.

Apart from the body structure and movement style that show the nationality's identity, there are other adjusting elements such as words accent, costume, make-up, performance equipments for making the realistic performance. This shows the genius of the masters in the past who created the unique and perfect piece.